

**VERSLAG VAN DE RAADSMARKT FACTSHEET BAKENESSERGRACHT
GEHOUDEN IN HET STADHUIS OP 30 OKTOBER 2014 VAN 18.00 – 19.00 UUR**

Voorzitter: De heer Van Haga

Presentaties:

Namens de Vrienden van de Bakenessergracht: de heer Maarssen, mevrouw Maarssen-Neumann, mevrouw Petri.

Namens de gemeente Haarlem: de heer Kaldenhoven (projectmanager) en de heer De Kogel (projectleider)

Aanwezig:

Leden commissie Beheer en belangstellenden op de publieke tribune.

Verslag: de heer Timmermans

De heer **Van Haga** heet allen welkom, mede namens de commissieleden Sterenberg (VVD) en Klazes (GLH) die deze bijeenkomst mede hebben voorbereid. De bedoeling van deze bijeenkomst is bij raadsleden het inzicht te bevorderen in de twee varianten voor het herstel van de kademuuren van de Bakenessergracht. Er is een variant van de gemeente en daarnaast heeft de stichting Vrienden van de Bakenes (VVB) een alternatieve variant naar voren gebracht. Daar wordt nu al een hele tijd over gediscussieerd. Op initiatief van de nieuwe wethouder Sikkema is er in het kader van nieuw bestuur een factsheet opgesteld, dat alle commissieleden is toegestuurd ter voorbereiding op deze raadsmarkt. In het komende uur zullen beide partijen hun inzichten naar voren brengen.

Mevrouw **Petri**, VVB-voorzitter, zegt dat er de afgelopen tijd in goede sfeer is overlegd met de gemeente. Zij betreurt het dat het alternatief van haar stichting daarvoor 2,5 jaar is genegeerd en daarom ook nooit serieus is onderzocht. Daarom moet de stichting nog steeds met marges en schattingen werken. Nu is in ieder geval vastgesteld dat het plan haalbaar en uitvoerbaar is. De stichting hoopt dat men ook na vanavond in goede verstandhouding verder kan samenwerken.

De heer **Kaldenhoven** meldt dat er vijf bijeenkomsten met de VVB zijn geweest, waarin men in goede harmonie gekomen is tot de formuleringen voor de factsheet en vijftien toetspunten. Men is het erover eens dat de kademuuren aan vervanging toe zijn. Er zijn vijf knelpunten gesignaleerd waar men met elkaar van mening blijft verschillen. Deze vijf punten zullen nu van beide zijden belicht worden.

De heer **De Kogel** laat tekeningen zien van de huidige toestand en van variant 1 van de gemeente en variant 2 van de VVB. De gemeente wil net als bij de Kampersingel gebeurd is een nieuwe zogeheten L-constructie aanleggen, waarbij de huidige bomen verdwijnen. De VVB wil de bomen behouden en daarom de huidige kademuur onder de waterlijn behouden, daarop een nieuwe muur maken en verankeren via ankerstangen onder de riolering en kabels door.

- ***Uitvoeringskosten***

De heer **Maarssen** stelt dat de variant van de Vrienden 200.000 euro goedkoper zal uitvallen dan die van de gemeente. De begroting van IBA gaat volgens hem te veel uit van een worstcasescenario en maakt daardoor variant 2 onnodig duur. Hij betwijfelt of het onttrekken van grondwater ad 150.000 euro wel echt nodig is. Bij de aanleg van de L-muren is twee derde meer materiaal voor beton, palen en grondverplaatsing nodig. In variant 1 zouden de extra kosten van het werken vanaf het water niet meegenomen zijn. Bovendien bestaat er volgens de Vrienden bij variant 1 het grote risico dat het riool beschadigd wordt, omdat dit op veel plaatsen dichterbij de L-wand ligt dan de tekeningen voorspiegelen.

De heer **De Kogel** erkent dat het riool niet overal op dezelfde afstand ligt als op de getoonde schets staat, maar zegt dat het genoemde risico volgens de gemeente niet bestaat omdat de afstand tot de L-wand volgens gerenommeerde bureaus overal wel voldoende is.

De gemeente heeft een gedetailleerde begroting kunnen maken, omdat het plan al op bestekniveau is uitgewerkt. Die begroting is sluitend op 620.000 euro, inclusief het drukken van damwanden, vervanging van de trap en sloop. De IBA-begroting sluit op 820.000 euro, omdat daar allerhande algemene kosten in zijn meegenomen die in een eerdere ontwerpfasen altijd meegenomen worden in een opslag van 35% voor risico's en dergelijke. Dat is in deze fase echter niet meer nodig. Bovendien is uit ervaringen bij de renovatie van de Nieuwegracht gebleken dat 'uit de natte' slopen vanaf een bootje ook heel goed mogelijk en goedkoper is. Er is dan minder grondwaterverlaging nodig, waardoor de risico's ook minder worden. Daardoor zal de begroting verder verlaagd kunnen worden. De Vrienden zijn het met dat laatste niet eens, omdat ze verwachten dat er dan extra kosten komen voor onder meer het afstempelen van damwanden. Volgens de gemeente wegen die kosten, als ze zich voordoen, niet op tegen de andere kostenbesparing die met het slopen vanuit het natte bereikt kan worden.

Desgevraagd geeft hij aan dat de dure IBA-variant van het Vriendenplan goedkoper uitvalt dan de laagste begroting voor de gemeentevariant omdat de L-constructie robuuster is en daardoor een langere levensduur heeft. Verder is het zo dat dit plan al veel verder ontwikkeld en gedetailleerd is. Bij de Vriendenvariant zijn nog erg veel onzekerheden en risico's. Bij de Vriendenvariant zou men ook nog de verdere ontwikkelkosten van circa 75.000 euro moeten optellen om een echte vergelijking te kunnen maken.

Verder is er verschil van mening over de aanleg van een extra tijdelijke damwand voor de grondwaterbemaling die ook bij de Vriendenvariant nodig zal zijn. Die damwand zal met de methode van duwen moeten worden aangelegd en vanwege de risico's niet met de goedkopere triltechniek. IBA schat die kosten in op 150.000 euro, volgens de adviseur van de Vrienden kan het voor 50.000 euro. De werkelijkheid zal daar ergens tussenin liggen. Na overleg met de Vrienden is dat ook zo in de factsheet opgenomen.

Mevrouw **Maarssen- Neumann** stelt dat er in de IBA-begroting al een voorziening voor dat risico was opgenomen, zodat geen extra kostenpost hoeft te worden opgevoerd.

De heer **Kaldenhoven** zegt dat IBA uitgaat van sloop boven de waterlijn en dan zijn geen grondwateroperaties nodig. Maar als men wel onder water moet gaan, is een damwand nodig en hoe dieper die moet zijn des te steviger en duurder die zal uitvallen. Daar is geen voorziening voor opgenomen in de IBA-begroting.

De heer **Maarssen** zegt dat het moeilijk is een bandbreedte aan te geven, omdat er de afgelopen twee jaar nooit echt onderzoek gedaan is naar variant 2.

De heer **Kaldenhoven** stelt dat er voor het onderzoeken van de haalbaarheid en kosten van de Vriendenvariant 18.000 euro nodig is. Dan kan de raad een redelijke en realistische vergelijking maken tussen de twee varianten. Als de raad vervolgens zou kiezen voor de Vriendenvariant zou er nog eens 58.000 euro nodig zijn om dat plan in hetzelfde bestekklare stadium te brengen als de gemeentevariant nu al is.

- ***Omgevingsveiligheid***

De heer **Maarssen** zegt dat de ankers niet tot onder de woningen zullen komen. Volgens de adviseurs van ABT is het met een bureauonderzoek voor 5000 euro mogelijk om het aantal benodigde ankers en palen vast te stellen. Dat had ook uitgezocht kunnen worden voor het geld van de motie, maar bij de besteding daarvan is VVB tot zijn spijt niet betrokken. Het metselwerk van de kade boven de waterlijn is beschadigd door weers- en getij-invloeden. De ervaring van ABT met bijvoorbeeld het Muiderslot is dat er onder de waterlijn geen sprake is van slijtage. Daar kunnen palen doorheen geboord worden om het onderstuk van de kade te fixeren. Als bij het boren scheuren mochten ontstaan, kunnen die opgevuld worden met beton zodat de waterkerende functie behouden blijft. Hij durft zonder verder onderzoek te stellen dat de levensduur dan honderd jaar wordt, net als bij de gemeentevariant. Eventueel zou de grondwerende functie aan de grachtkant versterkt kunnen worden door daar een extra schotje aan te leggen, iets wat volgens een expert van de gemeente goed mogelijk zou zijn. Hij waarschuwt voor een extra risico in de gemeentevariant als men de middelste damwand gaat drukken en daarbij stuit op onbekende ondergrondse

obstakels, bijvoorbeeld resten of fundamenteën van voormalige bouwwerken. Dat kan leiden tot ondergrondse bewegingen met alle schade van dien en kostbaar meerwerk om de damwand te voltooiën.

De heer **De Kogel** zegt dat er te gemakkelijk gedacht wordt over dat schotje om de levensduur te verlengen. Hij schat in dat er veel meer kosten mee gemoeid zouden zijn dan de nu genoemde 50.000 euro om de functie van de oude kademuur te vervangen. Men gaat nu noch te veel uit van allerlei aannames, terwijl er veel meer berekeningen nodig zijn om tot een goed oordeel te komen. De kwaliteit van de oude kademuren moet nog veel beter onderzocht worden om daar een restlevensduur voor te bepalen. Het schotje is tijdens de gesprekken ter sprake gekomen en is nog in geen enkele raming verwerkt. Verder kan men zoiets niet aanleggen zonder voorafgaande vergunning van Rijnland. Er is kortom meer onderzoek nodig om te kunnen beoordelen of de feitelijke situatie van de Bakenessergracht zich leent voor deze oplossing. Of de ankers inderdaad niet onder de panden uitkomen en bevestigd moeten worden, vergt ook nader onderzoek.

Mevrouw **Sterenbergh (VVD)** vraagt of het onderzoek van 18.000 euro ook meer zicht oplevert op de aannames en risico's van de gemeentevariant.

De heer **Kaldenhoven** zegt dat het onderzoek zich alleen zou richten op variant 2. Voor de gemeentevariant zijn al de nodige onderzoeken verricht, ook archeologisch. Daarbij is niets aan het licht gekomen. Maar bij werkzaamheden in de grond bestaan er altijd risico's iets aan te treffen wat niet geregistreerd staat. De kosten die dan met een oplossing gemoeid zijn, blijken in de praktijk meestal mee te vallen.

Mevrouw **Maarssen-Neumann** merkt op dat er in alle varianten altijd sprake zal blijven van aannames. Zij heeft van burens gehoord dat er in de jaren 60 wel kademuren zijn gerestaureerd. Toen heeft men de kademuren van onder tot boven kunnen bekijken en kennelijk geoordeeld dat die niet vervangen hoefden te worden.

De **voorzitter** merkt op dat er intussen 55 jaren zijn verstreken. Hij ziet zich een lijn aftekenen dat er inderdaad nader onderzoek gewenst is om het huidige probleem op te lossen.

- ***Behoud bomen***

De heer **Maarssen** zegt dat hier het fundamentele punt ligt waar het allemaal mee begonnen is. Het gaat om acht beeldbepalende lindebomen die echt thuishoren op deze oude gracht. Zij zijn naar zijn mening van grote maatschappelijke waarde. Ze zijn zestig jaar oud, 1 meter in omvang en verkeren in redelijk goede conditie en kunnen nog lang mee, zeker als de nodige grondverbetering is aangebracht. Het is vrijwel uitgesloten dat er op deze plek met de huidige luchtvervuiling en bodemverdichting nog nieuwe bomen tot deze omvang kunnen groeien. Zij zijn echter niet opgenomen in de hoofdbomenstructuur in anticipatie op dit plan van de gemeente. De financiële waarde en de kosten voor grondverbetering en dergelijke zijn in de gemeentevariant niet opgenomen. Het karakter van de gracht zal onherroepelijk aangetast worden. Hij laat verschillende beelden zien van de historische en huidige aanblik en een projectie van de toekomstige situatie met nieuwe aanplant.

De heer **Kaldenhoven** merkt op dat in variant 1 deze bomen verwijderd worden. Alle kosten voor aanschaf, groeiplekverbetering en planten van nieuwe exemplaren met een diameter van circa 10 cm zijn in de begroting opgenomen. Als men echter bomen met een aanmerkelijke grotere diameter (20 cm) wil aanplanten, zijn de daarmee verbonden extra kosten ingeschat op 4000 euro per boom en dat bedrag van 32.000 euro is nu niet in de begroting opgenomen. Bomen van de huidige omvang zijn niet terug te plaatsen, omdat die niet meer zouden aanslaan.

De heer **De Kogel** zegt dat Pius Floris hem heeft verzekerd dat de huidige bomen niet verder zullen groeien, maar dat jonge bomen met de juiste grondverbetering wel goed zullen gedijen.

Mevrouw **Maarssen-Neumann** zegt dat bomenexperts onlangs nog hebben gezegd dat de huidige bomen

met goede grondverbetering nog lang in goede conditie zouden kunnen blijven.

De heer **Kaldenhoven** stelt voor de aanwezige boomexperts nu zelf te vragen naar hun oordeel.

Mevrouw **Buwalda** zegt geen echte boomdeskundige te zijn, maar uit het rapport van Pius Floris opgemaakt te hebben dat de bomen behouden kunnen blijven, mits de goede maatregelen getroffen worden.

De heer **Werner** van Pius Floris zegt dat het rapport is opgesteld toen nog niet bekend was wat het werk aan de kademuren allemaal inhield. De ervaring leert volgens hem dat het niet mogelijk is bestaande bomen goed te laten gedijen als men eeuwenoude kademuren technisch verantwoord en duurzaam geschikt wil maken voor de huidige verkeersbelasting, ook al zorgt men voor de best denkbare groeiplaatsvoorzieningen. Het moderne verkeer en de belasting van het wegdek, plus alle onderaardse leidingen maken het voor bomen steeds moeilijker. Maar nieuwe, jonge bomen hebben in ieder geval meer veerkracht. Desgevraagd zegt hij nooit met 100% zekerheid te kunnen voorspellen hoe de natuur reageert. Maar hij weet wel dat mensen belang hechten aan hun automobilititeit en het gemak van die onderaardse leidingen. En als daarvoor in de grond gewerkt moet worden, ontstaat er een groot risico op wortelschade en schimmelinfecties. Hij erkent dat de linde een bijzonder sterke boom is, maar tekent daarbij aan dat een linde die een schimmelinfectie heeft opgelopen, onmiddellijk omgehakt moet worden.

De **voorzitter** sluit omwille van de tijd dit onderwerp af, zodat ook de twee resterende punten kunnen worden behandeld.

- ***Levensduur kademuur***

De heer **Maarssen** zegt dat variant 2 vanwege administratieve regels op een levensduur van vijftig jaar is gezet. Maar voor het nieuwe stuk worden in deze variant dezelfde materialen gebruikt als in de gemeentevariant 5. Die moeten dus dezelfde levensduur hebben. Het gebruik van de oude onderzijde van de kademuur als grondkering haalt de levensduur om administratieve redenen omlaag. De praktijkervaring bij het Muider slot wijst volgens hem echter uit dat deze oplossing op zijn minst even lang meegaat. Een kering van metselwerk gaat onder water volgens hem langer mee dan een stalen wand. Met een simpel schotje zou ook op papier de levensduur op honderd jaar gebracht kunnen worden.

De heer **De Kogel** zegt dat de L-wand rekenkundig tachtig jaar meegaat, maar in de praktijk veel langer. Variant 2 komt rekenkundig uit op vijftig jaar en daar zijn ook de ramingen op gebaseerd. Als die variant rekenkundig verhoogd wordt, zullen ook de bedragen in de ramingen toenemen. De administratieve regels waar de Vrienden op duiden zijn in werkelijkheid veiligheidseisen die Bouw- en Woningtoezicht (BWT) hanteert en NEN-normen. Als men de levensduur wil verhogen, zal men dat moeten aantonen met gedegen onderzoek van de grond, de funderingen en de kademuren. Daar zal de gemeente dan op toetsen.

De heer **Maarssen** zegt dat de NEN-norm niets zegt over de levensduur. Er is een richtlijn van Rijkswaterstaat met een advies over de factoren die kunnen helpen de levensduur te bepalen. In de gesprekken was men het er wel over eens dat de levensduur opgewaarderd kan worden als men de staat van het onderwatergedeelte goed in beeld brengt. Als die prima in orde blijkt te zijn, valt er 50.000 euro te besparen.

De heer **De Kogel** zegt dat men inderdaad tot opwaardering kan komen en dan ook moet uitrekenen welke kosten daarmee gemoeid zijn. Volgens experts moet men voor variant 2 de oude constructie helemaal afsluiten en er allerlei nieuwe constructies omheen aanbrengen. Dat vergt meer dan een simpel schotje. Daar zou onderzoek meer helderheid in kunnen brengen. Het kan ook zo uitpakken dat de kademuur onder water afbrokkelt als het deel boven water gesloopt is. Dan zou alsnog een L-wand moeten worden aangebracht en is veel geld weggegooid.

De heer **Kaldenhoven** onderstreept dat het hier wel gaat om exacte wetenschap en objectieve berekeningen. Er moet een constructie komen die bestand is tegen de eisen van de moderne tijd. Het gaat

hier om de veiligheid van burgers. Daar zijn regels voor opgesteld op basis van ervaringen en kennis; die kan men niet naast zich neerleggen. Het onderzoek kan geen absolute zekerheid bieden. Die ontstaat pas als men echt aan het werk gaat. Maar het onderzoek kan wel meer inzicht bieden in de staat waarin dat deel onder water van de kademuren zich bevindt.

De heer **Boer (VVD)** vraagt waarom de gemeente spreekt van voorschriften en de VVB van richtlijnen.

De heer **Kaldenhoven** merkt op dat het gaat om regels voor de veiligheid waarop BWT de levensduur toetst.

De heer **Maarsssen** zegt dat de door hem geraadpleegde expert met een lange staat van dienst in het hele land heeft gezegd dat dit voor het eerst is dat hij bij renovatie van kademuren te maken krijgt met een discussie over levensduur.

De **voorzitter** zegt hier geen casuïstiek te willen bedrijven. Hij constateert dat er geen goede vergelijking van de levensduur mogelijk is zolang het onderzoek niet is verricht.

- ***Total cost of ownership***

De heer **Maarsssen** zegt dat variant 2 goedkoper is omdat er maar een derde van het materiaal van variant 1 nodig is. Bij de begroting van variant 1 van de gemeente moet men volgens hem nog de extra kosten voor de bomen toevoegen – minimaal 32.000 euro – en posten voor onvoorziene risico's en schades aan het riool en vanwege archeologische vondsten. Hij is er een voorstander van die 18.000 euro voor onderzoek nu inderdaad vrij te maken zodat men de twee varianten als gelijkwaardige appels kan vergelijken. Hij denkt dat dit ook een goede investering zou zijn voor de gemeente vanwege de besparingen op dit project, maar ook op toekomstige plannen voor de Burgwallen. Hij denkt dat men voor het onderzoek ook een beroep zou kunnen doen op het nieuwe fonds voor wijkinitiatieven en groen in de stad.

De heer **De Kogel** zegt dat de gemeente nog 17.500 euro nodig heeft om variant 1 gereed te maken voor aanbesteding. Bij variant 2 zou daar nog 75.000 euro (inclusief de 18.000 euro onderzoekskosten) voor nodig zijn. De begroting van 620.000 euro voor variant 1 omvat al veel reserveringen voor onvoorziene kosten. De hogere IBA-versie van 820.000 omvat 35% algemene kosten waarmee elk risico zou zijn afgedekt. De gemeentevariant is doorgerekend voor 80 jaar, de Vriendenvariant voor 50 jaar.

Mevrouw **Sterenbergh (VVD)** vraagt of het college al een reactie heeft gegeven op de eisen die de VVB bij de omgevingsveiligheid heeft gesteld en of de daarmee gemoeide kosten al zijn meegenomen in de ramingen.

De heer **Kaldenhoven** zegt dat in beide varianten deze wensen nog niet zijn meegenomen. Een deel van de wensen zou ook voor variant 2 gelden. Het college heeft nog geen besluit genomen. Dat zal pas gebeuren na deze raadsmarkt en een terugkoppeling over de factsheet.

De **voorzitter** constateert dat men aan het einde is gekomen van deze raadsmarkt. Hij noemt het zonder precedent dat bewoners en gemeente zo broederlijk optrekken in een project. Hij complimenteert de wethouder met deze insteek en bedankt de raadsleden Klazes en Sterenbergh voor hun voorbereiding van deze bijeenkomst. Hij bedankt de Vrienden en de gemeentemedewerkers voor hun toelichtingen. Hij constateert dat de vraag om onderzoek voor 18.000 euro voortdurend opspeelt en dat het schotje een heikel punt is. Over de bomenkwestie zijn nu ook de experts aan het woord geweest en het lijkt hem verstandig daar goede nota van te nemen. Pas na het onderzoek zal er meer zicht komen op de vergelijkbaarheid van de levensduren en de werkelijke kosten van variant 2. Hij neemt aan dat het project weer aan de orde zal komen in de commissie Beheer en dat de commissieleden en wethouder daar dan op grond van goede argumenten tot een beslissing kunnen komen in dit nu al zo lang lopende proces. De **voorzitter** sluit de bijeenkomst om 19.00 uur.